

Lütfi Ö. Akad

Lütfi Ö. Akad Paneli

Katılımcılar:

Çağın Irmak

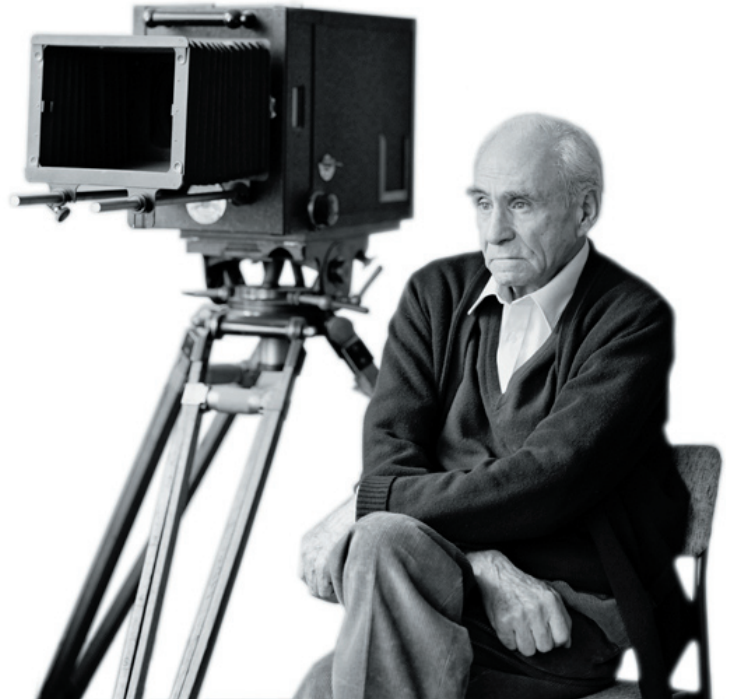
Fatih Özgüven

Hülya Koçyiğit

İzzet Günay

Moderatör: Övgü Gökçe

23 Şubat 2012 Perşembe saat 18:00

LÜTFİ Ö. AKAD

“Kamerayla dünyaya bakmak başka bir şeydi. Önce alışık olduğunuz sınırsız alem yerine çerçevelenmiş, sınırlı sandığınız bir dünya görüyorsunuz. Kamerayı belli bir yöne yavaş yavaş hareket ettirdiğinizde sınırlı sandığınız dünya yeni, uzaysal ve zamansal boyutlarla önünüzde kat kat açılıyor.” Lütfi Ö. Akad kamerayla, sinemayla olan bağını böyle tarif ediyor anılarında. O, sanat yaşamı boyunca kamerasıyla dünyanın yeni boyutlarını keşfettikçe, bizleri bambaşka alemlere sürükledi, Türk Sineması’na en büyük yenilikleri getirerek çağ atlattı. Birçok yıldızı sinemaya kazandırdığı gibi birçoklarının da en iyi işlerinde Akad’ın imzası vardı. 40’ların sonundan 70’lerin ortalarına uzanan, sinemamızın kimliğini kazanma sürecinin ve 60’ların sonundan 70’lerin başlarına kadar süren, yılda 200’ü aşkın filmin yapıldığı, Türk Sineması’nın üretken döneminin en dikkat çekici filmlerini üretti.

Türk Sineması, 19 Kasım 2011’de en büyük ustalarından birini kaybetti.

Türk Sinemasına Getirdikleri

Sinema tarihçilerinin “Muhsin Ertuğrul’dan sonraki sinemacılar dönemi” olarak adlandırdığı dönemin en yenilikçi ve büyük ustası şüphesiz Lütfi Ö. Akad’dı. *Kanun Namına* (1952) ile tiyatro estetiğinden sıyrılıp sinema tekniğine geçiş yaparak Türk Sineması’na yeni bir dil kazandırdı. Akad, aynı filmde kamerayı ilk kez sokağa çıkarıyor aynı zamanda mekana bir kimlik kazandırarak onu hikaye içinde etkin kılıyordu.

Akad’la birlikte Türk Sineması’na ilk defa “karakterler” girmiş oluyordu. O’nun filmlerine kadar izlediğimiz tipler Akad’ın sinemasında kanlı canlı karakterlere dönüşüyordu. *Kanun Namına*’nın Nazım’ı, *Üç Tekerlekli Bisiklet*’in (1962) Ali’si, *Hudutların Kanunu*’nun (1966) Hıdır’ı, *Vesikalı Yarım*’in (1968) Sabiha’sı... Hatta *Vesikalı Yarım*’de Türkan Şoray’ın canlandırdığı Sabiha ve Göç Üçlemesi’nde Hülya Koçyiğit’in hayat verdiği kahramanlar, şu an bile sinemamızda çok az olan kadın karakterlerden ilk akla gelenlerdir. “Akad’ın sineması” diyebilmemizin sebebi, O’nun kendi dilini oluşturmuş bir sanatçı olarak sinemamıza “yönetmen sineması” kavramını da kazandırmış olmasıdır. Akad’ın yarattığı karakterler gibi sinemasının da bir kimliği vardır.

Akad’ın İstanbul’u

İstanbul’u pek çok eserinde capcanlı ve sahibi biçimde kullanan Akad, filmlerinde şehri mekanın ötesinde “karakter” olarak yansıtıyordu. *Yalnızlar Rabıtını* (1959), *Kanun Namına*, *Üç Tekerlekli Bisiklet*, *Vesikalı Yarım*... Tüm bu filmlerinde ve diğer birçok filminde İstanbul ön plandadır. Ve elbette büyük Göç Üçlemesi... Karakterleri farklı olsa da hikaye birliği olan bu üç film: *Gelin* (1973) *Düğün* (1973) ve *Dişet* (1974), Anadolu’dan İstanbul’a göç etmiş insanların büyük kente tutunma çabasını ve İstanbul’un bu insanlar üzerindeki etkilerini yansıtır.

Akad, aslında Göç üçlemesinden de önce, kimi filmlerinde –hatta piyasaya yönelik çektiği bazı filmlerde- İstanbul’un kentsel dönüşümüne tanıklık etmemizi sağlamıştır. Örneğin *Yaralı Kurt*’ta (1972) kapitalizme karşı bir duruş sergiler. 1971’de çektiği *Bir Teselli Ver*’de gecekondulaşmaya değinir.

Yılmaz Güney ile İşbirliği

Usta yönetmen 1966 ve 1967 yıllarında çok önemli iki film çeker. İlki, Yılmaz Güney’in senaryosunu yazdığı ve başrolde oynadığı *Hudutların Kanunu*, ikincisi ise Nazım Hikmet’in senaryosundan filme aktarılan *Kızılırmak-Karakoyun*’dur. Akad bu iki filmle ilk defa doğrudan halkın sorunlarına değinir. Hatta *Hudutların Kanunu* için şöyle der: “Halkla doğrudan doğruya bir temas kurmak, halkın sinemasını yapmak. O bakımdan ilk filmim diyorum ‘Hudutların Kanunu’na. Kendi sorunlarımızı işlemekteyiz çünkü.” Bu iki film Yılmaz Güney sineması için de büyük önem taşır.

Güney ve Akad ayrıca *Kurbanlık Katil* (1967) adlı filmde birlikte çalışırlar ancak bu ticari bir film olduğundan diğer iki film kadar güçlü değildir. İkili, sonraki yıllarda “*İnce Memed*” ve “*Bebek*” adlı filmler için bir araya gelmek istese de her iki proje de 12 Mart döneminde sansüre takıldığından Akad-Güney işbirliği üç filmle sınırlı kalır.

Büyük Bir Aşk Hikayesi: *Vesikalı Yarım*

*“Alnımdaki bıçak yarası
Senin yüzünden;
Tabakam senin yadigârın;
“İki elin kanda olsa gel” diyor,
Telgrafın;
Nasıl unutturum seni ben,
Vesikalı yârim?”*

Akad’ın en önemli filmlerinden biri olan, senaryosunu Safa Önal’ın, Sait Faik’in “*Menekşeli Vadi*” adlı hikayesinden esinlenilerek yazdığı, adını Orhan Veli’nin “*Tabattur*” adlı şiirinden alan *Vesikalı Yarım*, sinemamızın en büyük aşk hikayelerinden biridir. Sinemamızın klasik hikayelerinden “genç ve mağrur adam ile pavyon kadınının aşkının” en sağlam örneğidir. Ölçülü duygusallığıyla melodramı sınırlayarak benzerleri içinde gerçekçiliğiyle ön plana çıkar. Filmde hem Türkan Şoray hem de İzzet Günay tam anlamıyla yıldızlaşmıştır. Şoray’ın oynadığı Sabiha, benzerlerinden çok daha farklı ve Türk Sineması’nın en büyük kadın karakterlerinden biridir. *Vesikalı Yarım*’in bir başka unutulmaz yönü de Şükran Ay’ın sesinden dinlediğimiz şarkılardır.

Göç Üçlemesi

Topluma ve toplumun sorunlarına ayna tutan, halkla iç içe olmayı seçen ve her zaman doğru mesajlar verme kaygısı taşıyan Akad’ın olgunluk döneminde çektiği Göç Üçlemesi, yönetmenin belki de en toplumsal gerçekçi eseridir. Lütfi Ö. Akad sineması için olduğu gibi Türk Sineması ve hatta dünya sineması için de büyük önem arz eder.

Farklı karakterle farklı hikayeler anlatıyormuş gibi dursalar da *Gelin*, *Düğün* ve *Diyet* aslında tek bir öykünün, Anadolu insanının büyük kente entegre olma çabasının farklı aşamalarını anlatır. Genel hatlarıyla; *Gelin*, İstanbul’a göç eden bir ailenin kent yaşamına alışma sürecini, *Düğün*, büyük şehirde yaşamaya alışmış kişilerin kapitalizme ayak uydurma çabasını ve *Diyet*, kapitalizm karşısında ayakta kalamayan bu insanların işçi sınıfına dahil oluşunu anlatır.

Üçlemenin bu denli önem taşımalarının tek sebebi, toplumsal bir gerçeği çarpıcı biçimde ortaya koyması değil, çekildiği dönemin ötesine geçerek modern Türkiye’nin de gerçeklerine ayna tutmasıdır.

Ustanın Ardından

Üçlemenin ardından sinema kariyerine tam anlamıyla zirvede nokta koyan Akad, TRT için 1975 yılında 4 adet Ömer Seyfettin uyarlaması ve 1979’da yine 4 adet edebiyat uyarlamaları çekmiştir.

Lütfi Ö. Akad, sanat yaşamı boyunca halkın sorunlarını anlatmak için çabaladı. Türk sinemasına büyük yıldızlar, başyapıtlar kazandırmakla kalmadı, sinemamızda bir devri kapayıp yeni bir devri açan isim oldu. Türk sinemasının en büyük ustasını saygıyla anıyoruz.

Serhad Mutlu